

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2018, sp. zn. 29 Cdo 5689/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.5689.2016.1

Číslo: 92/2019

Právní věta:

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.10.2018

Spisová značka: 29 Cdo 5689/2016

Číslo rozhodnutí: 92

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Jistota

Předpisy: § 107a o. s. ř.
§ 11 předpisu č. 91/2012Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce (G. F. R. C., s. r. o. v likvidaci) se domáhal po prvním žalovaném (P. P.) a druhém žalovaném (České republice - Ministerstvu spravedlnosti) zaplacení částky 15 000 000 Kč společně a nerozdílně a po druhém žalovaném zaplacení částky 512 554 953,108 Kč s příslušenstvím (tvořeným specifikovaným úrokem z prodlení).

2. Usnesením ze dne 14. 4. 2016, č. j. 19 C 19/2013-399, zamítl Obvodní soud pro Prahu 6 návrh žalobce, aby na místo něj bylo v řízení pokračováno se společností R. C. L., ID No.: 141780, se sídlem T., Seychelská republika (dále jen „společnost R“) jako jeho procesním nástupcem.

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že dne 1. 10. 2015 došel soudu návrh žalobce dle § 107a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), aby na jeho místo do řízení vstoupila společnost R, odůvodněný tím, že tyto subjekty uzavřely dne 29. 8. 2015 smlouvu o postoupení pohledávky, jež je předmětem řízení. Žalobce doložil souhlas společnosti R se vstupem do řízení a oznámení o postoupení pohledávky žalovaným.

4. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že postup žalobce je účelový a představuje zneužití § 107a o. s. ř. za účelem zajištění případné nedobytnosti pohledávky na náhradu nákladů řízení žalovaných. V podrobnostech uvedl, že nebyl tvrzen (natož doložen) důvod postoupení pohledávky, nebyla prokázána bonita společnosti R, která je osobou s nepřehlednou majetkovou strukturou, sídlící v

„daňovém ráji“, vymahatelnost případné pohledávky prvního žalovaného vůči žalobci z titulu náhrady škody vzniklé prvnímu žalovanému postoupením pohledávky je značně omezená, neboť žalobce v blízké časové souvislosti s postoupením pohledávky snížil svůj základní kapitál na zlomek původní hodnoty a jeho jediným společníkem je společnost se sídlem v Kyperské republice. Nadto žalobce pohledávku postoupil po dvou letech trvání sporu, čímž zmařil již nařízené soudní jednání a zajistil si možnost vrácení soudního poplatku z žaloby pro případ jejího zpětvzetí.

5. K odvolání žalobce Městský soud v Praze usnesením ze dne 1. 7. 2016, č. j. 68 Co 237/2016-438, usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

6. Odvolací soud – odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2012, sp. zn. [III. ÚS 468/11](#), uveřejněný pod č. 30/2012 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, dále na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. [29 Cdo 3013/2010](#), uveřejněné pod č. 46/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 46/2012“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu – přisvědčil závěru soudu prvního stupně, že byly splněny podmínky pro zamítnutí návrhu žalobce „prostřednictvím § 2 o. s. ř.“. Konstatoval, že ze smlouvy o postoupení pohledávky (doložené v odvolacím řízení) nelze dovodit důvod postoupení pohledávky, že smluvní strany připouštějí možnost zpětvzetí žaloby a že výše úplaty za postoupení neodpovídá výši postupované pohledávky.

7. Dále přitakal názoru soudu prvního stupně o nejasné struktuře společnosti R., která sídlí v Seychelské republice, tedy ve státě s vysokým stupněm anonymity podnikatelského prostředí, a jejíž solventnost žalobce nedoložil. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. [32 Cdo 1944/2015](#), uzavřel, „že je tak prokázána jistota zneužití pohledávky za účelem její případné nedobytnosti, resp. obtížné vymahatelnosti na postupníkovi, kdy po zhodnocení výše uvedených okolností již nelze dovodit pouze prostou obavu, že pohledávka bude nedobytnou“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, maje za to, že odvolací soud se při posouzení podmínek procesního nástupnictví podle § 107a o. s. ř. odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu.

9. Dovolatel namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, obšírně polemizuje se závěrem odvolacího soudu o účelovosti postoupení pohledávky a zneužití procesní úpravy, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že návrhu na procesní nástupnictví se vyhovuje, anebo rozhodnutí odvolacího soudu (popřípadě soudů obou stupňů) zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

10. S poukazem na označená rozhodnutí Nejvyššího soudu dovolatel tvrdí, že uzavření smlouvy o postoupení pohledávky řádně doložil, přičemž hmotněprávní ani procesněprávní úprava nevyžaduje uvedení důvodu postoupení pohledávky. Zdůrazňuje, že zamítnutí návrhu dle § 107a o. s. ř. by mělo být výjimečným případem, kdy lze s jistotou dovodit, že cílem postupu je zneužití procesní úpravy, neboť takovéto rozhodnutí soudu představuje odepření procesní ochrany a odejmutí práv pro nového žalobce, kterému tak není dovoleno domáhat se svých práv v řízení před soudem. Dále namítá, že závěr odvolacího soudu o účelovosti postoupení je založen pouze na nepodložených domněnkách. Důvodem pro zamítnutí návrhu není ani skutečnost, že společnost R má sídlo v Seychelské republice, ani to, že žalobce nedoložil dostatek finančních prostředků společnosti R.

11. O tom, že v daném případě nejde o účelové postoupení, svědčí podle dovolatele také skutečnost, že uhradil nemalý soudní poplatek a společnost R se zavázala k úhradě nemalé úplaty za postoupení.

Závěrem dodává, že ve věci neproběhlo ani první jednání a soud prvního stupně nařídil proti prvnímu žalovanému předběžné opatření.

12. První žalovaný navrhuje dovolání odmítnout a rozhodnutí odvolacího soudu potvrdit.

13. Druhý žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné nebo zamítnout jako nedůvodné.

III.

Připustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2., části první, článku II zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání žalobce je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud se při řešení otázky procesního práva, zda se v souzené věci jednalo o výjimečný případ zakládající důvod k zamítnutí návrhu žalobce podle § 107a o. s. ř. za jinak splněných formálních předpokladů pro vyhovění takovému návrhu, nedržel důsledně ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a v tomto ohledu se od ní odchýlil.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Podle § 2 o. s. ř., v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů a aby práv nebylo zneužíváno.

19. Podle § 107a o. s. ř., má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti, popřípadě ten, kdo převzal výkon vlastnického práva k majetku, o něž v řízení jde, vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107 (odstavec 1). Soud návrhu usnesením vyhoví, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány (odstavec 2). Ustanovení § 107 odst. 4 platí obdobně (odstavec 3).

20. Z obsahu spisu je patrné, že:

[1] Žalobu s návrhem na nařízení předběžného opatření (č. l. 1 až 97) podal dovolatel u soudu prvního stupně (již) 8. 2. 2013. Téhož dne složil jistotu (potřebnou pro účely nařízení předběžného opatření) ve výši 10 000 Kč.

[2] Usnesením ze dne 14. 2. 2013, č. j. 19 C 19/2013-100, soud prvního stupně zamítl návrh na nařízení předběžného opatření, jímž dovolatel požadoval zakázat prvnímu žalovanému dispozice se specifikovanou bytovou jednotkou včetně spoluvlastnického podílu na společných částech domu a pozemku. Usnesením ze dne 25. 3. 2013, č. j. 68 Co 140/2013-144, odvolací soud usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

[3] Podáním datovaným 25. 2. 2013 (č. l. 106 až 127) se první žalovaný vyjádřil k žalobě.

[4] Podáním datovaným 30. 5. 2013 (č. l. 153 až 155) se k výzvě soudu prvního stupně (provedené usnesením ze dne 15. 5. 2013, č. j. 19 C 19/2013-151) vyjádřil k žalobě druhý žalovaný.

[5] Dovolatel k výzvě soudu prvního stupně (provedené usnesením ze dne 6. 11. 2013, č. j. 19 C 19/2013-171) zaplatil dne 12. 11. 2013 soudní poplatek z žaloby ve výši 750 000 Kč (srov. záznam č. l. 175).

[6] Podáním datovaným 1. 12. 2013 (č. l. 179) první žalovaný navrhl přikázání věci z důvodu vhodnosti Obvodnímu soudu pro Prahu 2. K tomuto návrhu se vyjádřili druhý žalovaný (č. l. 186) a dovolatel (č. l. 189 až 192).

[7] Usnesením ze dne 6. 2. 2014, č. j. 1 Nc 1380/2014-199, Městský soud v Praze rozhodl tak, že věc se k projednání a rozhodnutí Obvodnímu soudu pro Prahu 2 nepřikazuje.

[8] Podáním datovaným 11. 3. 2014 (č. l. 203 až 222) se druhý žalovaný opětovně vyjádřil k žalobě.

[9] Podáním datovaným 31. 3. 2014 (č. l. 261 až 283) se dovolatel vyjádřil k dosud snesené argumentaci obou žalovaných.

[10] Soud prvního stupně nařídil jednání ve věci na 17. 9. 2015 (odročeno z důvodu žádosti druhého žalovaného) a na 13. 10. 2015 (odročeno z důvodu žádosti prvního žalovaného).

[11] Podáním datovaným 5. 8. 2015 (č. l. 295 až 328) se první žalovaný opětovně vyjádřil k věci.

[12] Podáním datovaným 1. 10. 2015 (č. l. 340 až 341) dovolatel navrhl, aby do řízení na jeho místo vstoupila společnost R. K návrhu dovolatele se vyjádřil první žalovaný (č. l. 352 až 356, 358 až 367, 388 až 398).

21. Na základě shrnutí obsahu spisu, jak bylo provedeno výše, je zjevné, že účastníci řízení již učinili v dané věci celou řadu procesních úkonů [a soud prvního stupně rozhodl o návrhu na nařízení předběžného opatření (usnesení ze dne 14. 2. 2013), odvolací soud rozhodl o odvolání proti usnesení, jímž soud prvního stupně zamítl návrh na předběžné opatření (usnesení ze dne 25. 3. 2013), nadřízený soud rozhodl o návrhu na přikázání věci jinému soudu (usnesení ze dne 6. 2. 2014)]. Rozhodnutí ve věci samé však dosud nevydal ani soud prvního stupně.

22. Soudy obou stupňů založily své rozhodnutí o návrhu na vstup společnosti R do řízení na závěru, že cílem dovolatelova návrhu dle § 107a o. s. ř. je zneužití procesní úpravy za účelem nedobytnosti možné pohledávky žalovaných na náhradu nákladů řízení.

23. Při výkladu ustanovení § 107a o. s. ř. ve vazbě na zneužití procesní úpravy ve smyslu § 2 o. s. ř. se judikatura Nejvyššího soudu ustálila na závěru, podle něhož nelze vyloučit, že soud může ve výjimečných případech založit důvod k zamítnutí žalobcova návrhu dle § 107a o. s. ř. (při jinak formálně doložených předpokladech pro to, aby takovému návrhu bylo vyhověno) prostřednictvím ustanovení § 2 o. s. ř. Takový postup by byl namísto např. tehdy, bylo-li by možno dovodit podle toho, co v řízení vyšlo najevo, že cílem návrhu na vydání rozhodnutí dle § 107a o. s. ř. je zneužití procesní

úpravy za tím účelem, aby se možná pohledávka na náhradu nákladů řízení stala vůči neúspěšnému žalobci nedobytnou. Prostá obava, že případná pohledávka na náhradě nákladů řízení se v budoucnu stane nedobytnou, však k takovému kroku nepostačuje (nejistota o poctivosti pohnutek, jež účastníka vedly k postoupení soudně vymáhané pohledávky, k tak zásadnímu odepření procesní ochrany vést nemůže). K tomu viz R 46/2012.

24. K posledně uvedenému závěru se přitom Nejvyšší soud přihlásil v řadě rozhodnutí, za mnohá např. usnesení ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [23 Cdo 1665/2013](#), ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. [29 Cdo 1634/2012](#), dále ze dne 21. 10. 2014, sp. zn. [29 Cdo 535/2013](#), nebo ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. [33 Cdo 353/2015](#).

25. Obdobný závěr přijal (mimo jiné s odkazem na citované R 46/2012) Ústavní soud, jenž v nálezu sp. zn. [III. ÚS 468/11](#) zdůraznil, že obecné soudy nemohou přistupovat k rozhodnutí o procesním nástupnictví podle § 107a o. s. ř. formalisticky, ale musí také posoudit skutečnost, zda nejde pouze o účelové zneužití procesní úpravy zejména s ohledem na § 2 o. s. ř. (zda pohledávka nebyla účelově postoupena s úmyslem zneužít procesní úpravu). Výše popsany postup soudu odchylný se od běžného postupu výslovně zakotveného v § 107a odst. 2 o. s. ř. tak přichází v úvahu pouze v případech zcela zjevného zneužití institutu procesního nástupnictví a jako výjimka z pravidla musí být uplatňován restriktivně. Aby mohl takto postupovat, musí soud rozhodující o procesním nástupnictví návrh na vydání rozhodnutí dle § 107a o. s. ř. bez rozumných pochybností považovat za prostředek ke zneužití procesní úpravy.

26. Nejvyšší soud dále v důvodech R 46/2012 dodal, že možnost uložit tomu, kdo má vstoupit do řízení na místo žalobce jako jeho procesní nástupce postupem podle § 107a o. s. ř., aby předtím složil ve stanovené lhůtě jistotu na náklady řízení, občanský soudní řád neupravuje, přičemž přiměřená aplikace § 51 odst. 1 zákona č. 97/1967 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, na tyto situace je možná jen v případě, že do řízení má takto vstoupit osoba s bydlištěm (sídlem) ve státě, který není členem Evropské unie (srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1088/2010](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 6, ročníku 2011, pod č. 83).

27. Právní posouzení věci odvolacím soudem (co do splnění podmínek pro aplikaci § 2 o. s. ř.) shora uvedeným závěrům neodpovídá, neboť odvolací soud nevzal v potaz, že v dané věci je veden spor o majetkové právo a společnost R je zahraničním subjektem sídlícím mimo teritoriální působnost práva Evropské unie.

28. Jde-li o řízení, v němž má žalovaný možnost navrhnout složení jistoty na náklady řízení dle § 11 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“) a dosud nebyly zkoumány podmínky (pozitivní i negativní) vymezené v § 11 ZMPS, není na místě žalovanému poskytnout ochranu prostřednictvím § 2 o. s. ř. Přitom Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že v případě, kdy se subjekt, po kterém by jinak bylo možno požadovat (postupem podle § 11 ZMPS) složení zálohy při podání žaloby, má stát „novým“ žalobcem až v důsledku rozhodnutí soudu o návrhu původního žalobce dle § 107a o. s. ř., se postup podle § 11 ZMPS může uplatnit (prosadit) jako předpoklad, bez jehož splnění (tedy bez složení jistoty) se taková osoba „novým“ žalobcem stát nemůže (návrhu podle § 107a o. s. ř. nelze vyhovět). Srov. k tomu dále (ve vazbě na § 107a o. s. ř.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. [32 Cdo 1279/2018](#), a obecně pak usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. [27 Cdo 5912/2016](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. [30 Cdo 1407/2017](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. [29 Cdo 3681/2014](#), uveřejněné pod č. 14/2017 Sb. rozh. obč.

29. V režimu § 11 ZMPS se otázka, zda žalovaný ve věci již jednal nebo vykonal procesní úkon (§ 11 odst. 2 písm. a/ ZMPS), odvíjí od okolností vzešlých z návrhu podle § 107a o. s. ř. (jehož

prostřednictvím se osoba, které lze uložit složení jistoty, má „novým“ žalobcem stát).

30. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu není správné, Nejvyšší soud je zrušil. Důvody, pro které neobstálo rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

31. Pro účely dalšího řízení Nejvyšší soud uvádí, že navrhnou-li žalovaní složení jistoty určené soudem na náklady řízení, soud prvního stupně posoudí, zda nejsou naplněny podmínky stanovené v § 11 odst. 2 a 3 ZMPS.